

De Nederlandse agrarische sector in internationaal verband – editie 2021

Gerben Jukema¹, Pascal Ramaekers² en Petra Berkhout¹ (red.)

G.D. Jukema, P. Ramaekers en P. Berkhout (Red.), 2021. *De Nederlandse agrarische sector in internationaal verband – editie 2021*. Wageningen/Heerlen/Den Haag, Wageningen Economic Research en Centraal Bureau voor de Statistiek, Rapport 2021-001. 126 blz.; 45 fig.; 38 tab.; 117 ref.

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research¹ en het Centraal Bureau voor de Statistiek² met subsidie van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, in het kader van het Beleidsondersteunend/ onderzoeksthema 'Grüne Woche' (BO-43-014.01-032).

Dit rapport beschrijft de ontwikkeling van de Nederlandse handel in landbouwproducten in 2020. Wageningen Economic Research en CBS maken in deze gezamenlijke uitgave de eerste ramingen van de landbouwhandelscijfers voor 2020 bekend en voorzien deze van duiding. Het gaat zowel om de landbouwgoederen als de landbouwgerelateerde goederen. Daarnaast gaat het rapport in op hoeveel Nederland verdient aan de landbouwhandel. Er zijn drie katernen die dieper ingaan op speciale onderwerpen. Voor deze editie zijn dat de gevolgen van Brexit voor de Nederlandse landbouwhandel, een analyse van de agrologistiek en de regionale functie van Nederland in de EU.

In this joint publication, Wageningen Economic Research and CBS present and explain the first estimates of agricultural trade figures for 2020. These concern both agricultural goods and agriculture-related goods. In addition, the report discusses how much the Netherlands earns from agricultural trade. Three topics are discussed in more detail. For this edition these are the consequences of Brexit for Dutch agricultural trade, an analysis of agricultural logistics and the regional function of the Netherlands in the EU.

Dit rapport is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/538688> of op www.wur.nl/economic-research (onder Wageningen Economic Research publicaties).

© 2021 Wageningen Economic Research

Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E communications.ssg@wur.nl, www.wur.nl/economic-research. Wageningen Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel 4.0 Internationaal-licentie.

© Wageningen Economic Research, onderdeel van Stichting Wageningen Research, 2021

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Wageningen Economic Research Rapport 2021-001 | Projectcode 2282500352

Foto's: Shutterstock

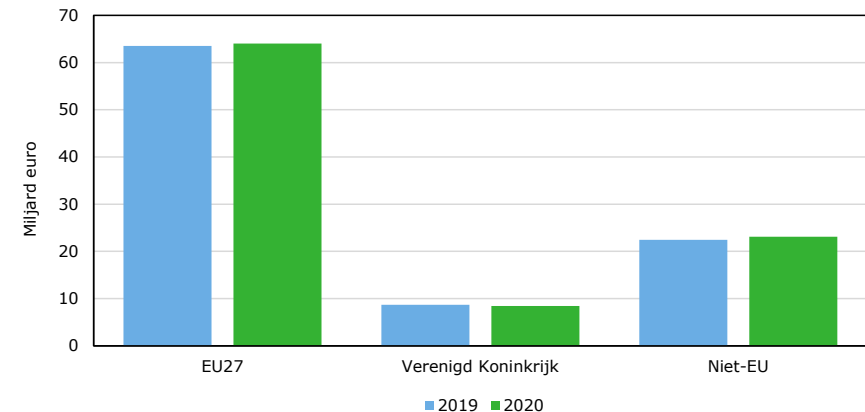
4

Bestemming en herkomst van de Nederlandse handel in landbouwgoederen

Dit hoofdstuk behandelt de bestemming en herkomst van de handelsstromen. Paragraaf 4.1 gaat in op de belangrijkste bestemmingen van de Nederlandse landbouwexport, paragraaf 4.2 doet dat specifiek voor de export van Nederlandse makelij. Paragraaf 4.3 beschrijft de belangrijkste herkomstlanden bij de import van landbouwgoederen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de verdiensten aan de landbouwexport uitgesplitst naar bestemming.

4.1 Vooral exportgroei naar Duitsland en China

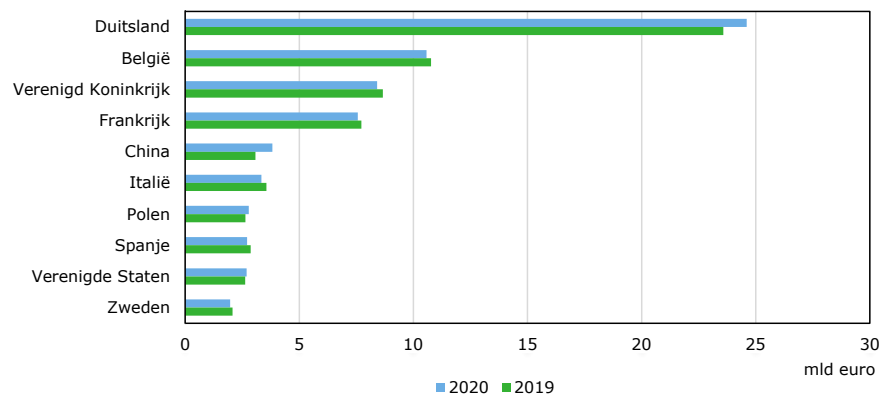
In 2020 is Brexit formeel een feit geworden, maar er is, na een overgangperiode, pas sprake van een effectieve Brexit vanaf 2021 (zie verder [hoofdstuk 7](#)). Daarmee is het lastig om het Verenigd Koninkrijk 'zuiver' toe te delen aan EU en niet-EU voor 2020. Per definitie zal het EU-aandeel in de Nederlandse handel in landbouwgoederen door Brexit vanaf 2021 fors lager zijn dan eerder gepubliceerd. Figuur 4.1 laat om deze redenen een verdeling van de export zien naar drie in plaats van twee handelsblokken: EU, het VK en niet-EU. De figuur toont dat de EU ook zonder het VK nog verreweg de grootste exportmarkt is voor Nederland, met een aandeel van 67% in 2020. Niet-EU (24,2%) en het VK (8,8%) zijn voor de export duidelijk minder belangrijk. De export naar EU-landen en niet-EU-landen neemt licht toe in vergelijking met 2019, maar de export naar het VK is juist licht afgenomen (zie verder [hoofdstuk 7](#)).

Figuur 4.1 Landbouwexport naar de EU, het Verenigd Koninkrijk en niet-EU
Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

De belangrijkste tien bestemmingen voor de landbouwexport zijn goed voor 71,6% van de totale landbouwexport (zie figuur 4.2). De export is met andere woorden sterk gericht op een beperkt aantal bestemmingen. Duitsland (26%), België (11%), VK (9%) en Frankrijk (8%) zijn traditioneel de belangrijkste vier bestemmingen. Op enige afstand volgen China (4%), Italië, Polen, Spanje, VS (alle 3%) en Zweden (2%). Daarmee staan er 7 EU-landen in de top-10 en 3 niet-EU-landen indien het VK al wordt meegeteld als niet-EU-land.

In 2020 is de volgorde in de top-10 wel iets gewijzigd. China gaat van plaats zes naar vijf, ten koste van Italië, en stijgt Polen van acht naar zeven, ten koste van Spanje.

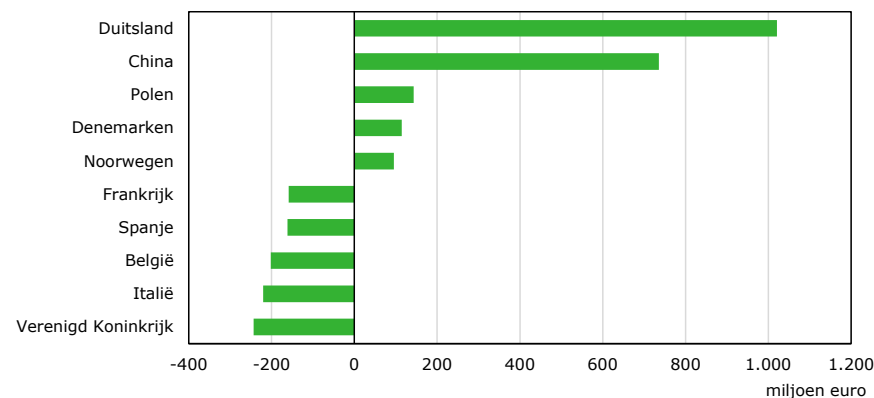

Figuur 4.2 Top tien bestemmingen Nederlandse landbouwexport in, 2020
Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

De export naar Duitsland en China is in 2020 harder gestegen (figuur 4.3) dan de totale landbouwexport naar alle bestemmingen (figuur 3.1). Zonder de exportgroei naar deze twee landen zou er dus een exportdaling geweest zijn. De export naar Duitsland nam toe met ruim 1 miljard euro (onder andere groenten, fruit, oliehoudende zaden en vruchten, natuurlijke vetten en oliën). De export naar China nam toe met ruim 0,7 miljard euro (met name varkensvlees en babymelkpoeder). De groei zit niet alleen bij deze twee producten, maar varkensvlees en babymelkpoeder zijn ook met afstand de meest naar China uitgevoerde landbouwgoederen. In het geval van Duitsland betekent dat een lichte relatieve toename (met 4%), maar in het geval van China gaat het om een toename van 24%. In absolute waarden volgen op grote afstand van Duitsland en China drie landen: Polen (onder andere toename fruitexport), Denemarken (onder andere fruit, sierteelt) en Noorwegen (onder andere dranken). Bij elk van deze drie landen gaat het om een exporttoename van circa 0,1 miljard euro.

De grootste daling betreft de export naar het VK (circa -0,25 miljard euro, met name vlees en bereidingen van groenten en fruit). Op korte afstand volgen Italië (onder andere vlees, groente, sierteelt), België (met name

groente en zuivel), Spanje (onder andere vlees, groente) en Frankrijk (onder andere vlees, sierteelt, groente en zuivel).

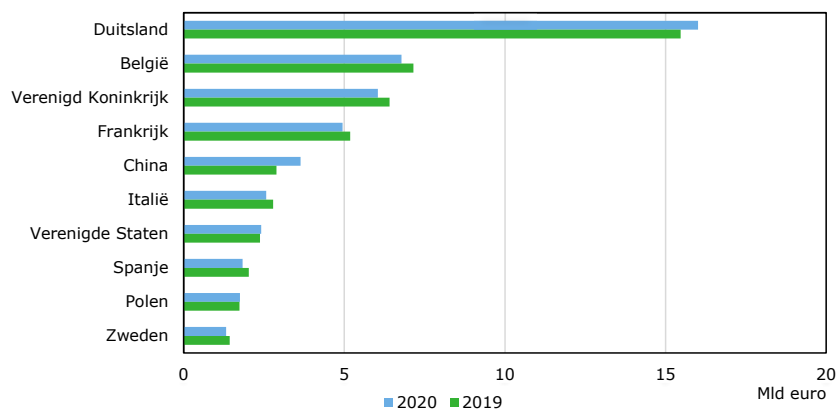
Figuur 4.3 Top vijf stijgers en dalers 2019-2020 in absolute uitvoerwaarde, 2019-2020
Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

4.2 Export van Nederlandse makelij groeit het hardst naar China

Eerder is opgemerkt dat Nederland veel meer overhoudt aan de export van Nederlandse makelij dan aan de wederuitvoer van buitenlandse makelij. Om deze reden worden de cijfers van de vorige paragraaf in deze paragraaf 'gezuiverd' van wederuitvoer. Het beeld blijft echter voor een groot deel ongewijzigd: dezelfde tien bestemmingen komen naar voren en ook de volgorde is vrijwel identiek. Het enige verschil betreft de Verenigde Staten. Deze bestemming blijkt belangrijker na aftrek van wederuitvoer. Het land is dan niet de negende bestemming voor de Nederlandse landbouw, maar de zevende bestemming.

Omdat relatief veel export naar Duitsland wederuitvoer betreft, neemt het Duitse belang af na aftrek van deze wederuitvoer (zie figuur 4.4). Duitsland heeft dan niet een aandeel van 26% in het totaal, maar van 23%. Het Chinese aandeel neemt juist toe van 4 tot 5% en het verschil met Frankrijk (van 8 naar 7%) halveert.

In vergelijking met 2019 laat alleen de export naar Duitsland, China, VS en Polen een toename zien. Naar de andere bestemmingen is de export van Nederlandse makelij afgenomen.

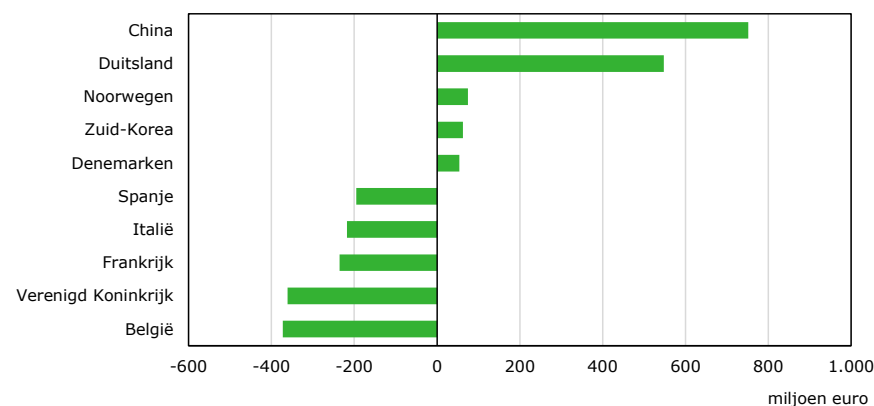
Figuur 4.4 Top tien bestemmingen Nederlandse landbouwexport van Nederlandse makelij in 2020

Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

Bij de grootste stijgers en dalers wat betreft de ontwikkeling van de export van Nederlandse makelij in 2020 (figuur 4.5) komen veel landen terug die we eerder zagen bij de exportontwikkeling (figuur 4.3). Een belangrijk verschil is dat Duitsland en China van plek wisselen. China is het land waarnaar in absolute termen de export van Nederlandse makelij het hardst gegroeid is (met 0,75 miljard euro), meer dan naar Duitsland (groei van 0,55 miljard euro). Dit betekent dat ongeveer de gehele groei van de export naar China Nederlandse makelij betreft (zoals Nederlands varkensvlees en Nederlands

babymelkpoeder), maar dat ongeveer de helft van de groei van de export naar Duitsland wederuitvoer betreft. Figuur 4.5 bevestigt de eerdere conclusie dat China en Duitsland de twee landen zijn die hebben gezorgd voor een sterk landbouwexportjaar in 2020.

België lost het VK af als grootste daler bij de landbouwexport. Het gaat om grotere afnames dan bij de totale export, omdat het dempende effect van de wederuitvoer hier wegvalt. Zowel bij België als het VK is er een afname van de landbouwexport van Nederlandse makelij met bijna 0,4 miljard in vergelijking met 2019. Bij de export naar Frankrijk, Italië en Spanje gaat het om afnames van circa 0,2 miljard euro.

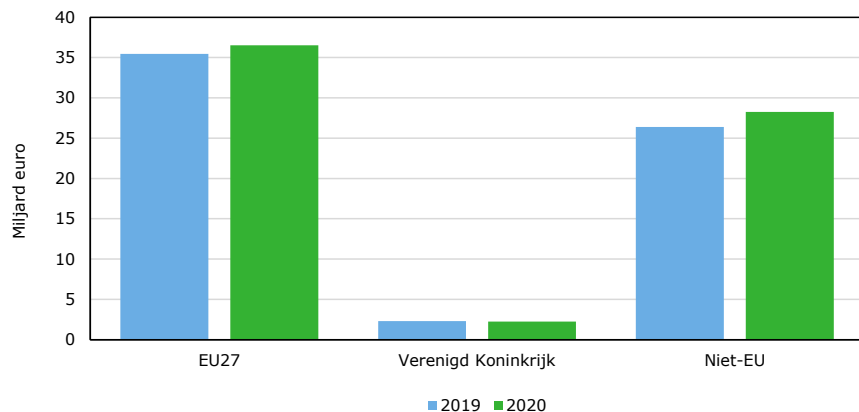
Figuur 4.5 Top vijf stijgers en dalers 2019-2020 in verandering absolute uitvoerwaarde Nederlandse makelij, 2019-2020

Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

4.3 Import uit Maleisië groeit het hardst

Net als bij de landbouwexport is ook bij de import een uitsplitsing mogelijk naar EU, VK en niet-EU. Ook aan de invoerkant is er een toename in de handel met de EU- en niet-EU-landen, maar een (beperkte) afname in de handel met het VK (zie figuur 4.6). Ook bij de import is de EU het

belangrijkste blok met een aandeel van 54,5%, maar minder prominent dan bij de export (67%). Met het vertrek van de VK uit de EU neemt het niet-EU-blok toe tot 42,2%. Bijna de helft van de landbouwimport zal daarmee van buiten de EU komen. De import uit niet-EU-landen groeit bovendien harder (met 7%) dan de import uit EU-landen (3%).

Figuur 4.6 Landbouwimport uit EU, VK en niet-EU

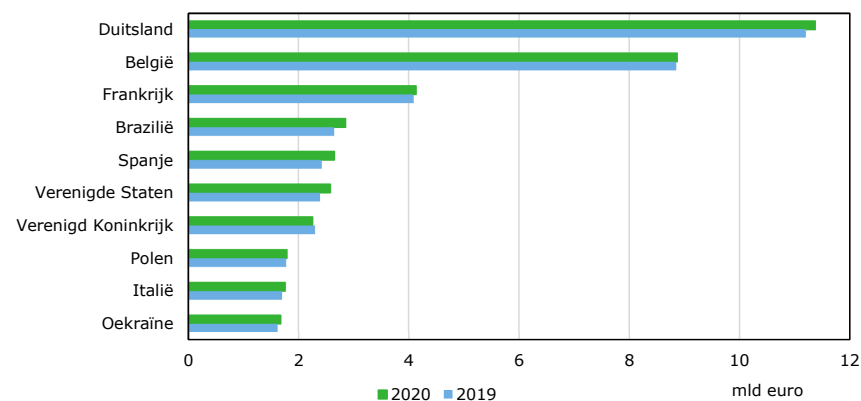
Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

De belangrijkste tien leveranciers van 2019 zijn dat ook in 2020 (zie figuur 4.7). Ook de volgorde is identiek. Het betreft in de eerste plaats de buurlanden Duitsland (17% van het totaal in 2020) en België (13%) en daarna op grote afstand Frankrijk (6%), Brazilië, Spanje, VS (alle 4%), VK, Polen, Italië en Oekraïne (alle 3%). Samen zijn de tien landen goed voor 59,6% van de totale import in 2020, dat is iets minder dan in 2019 (60,8%).

Inclusief het Verenigd Koninkrijk liggen vier landen buiten de EU en dat is één land meer dan bij de export. In vergelijking met 2019 hebben alle landen in 2020 meer uitgevoerd naar Nederland, met uitzondering van het VK (-2%).

¹ Een uitgebreid katern over de sojahandel in relatie tot duurzaamheid is te vinden in de vorige editie van deze publicatie (Jukema et al., 2020, hoofdstuk 16).

Het gaat wel vaak om geringe toenames van enkele procenten. Enkel de import uit Brazilië, VS (beide +9%) en Spanje (+8%) nam significant toe.

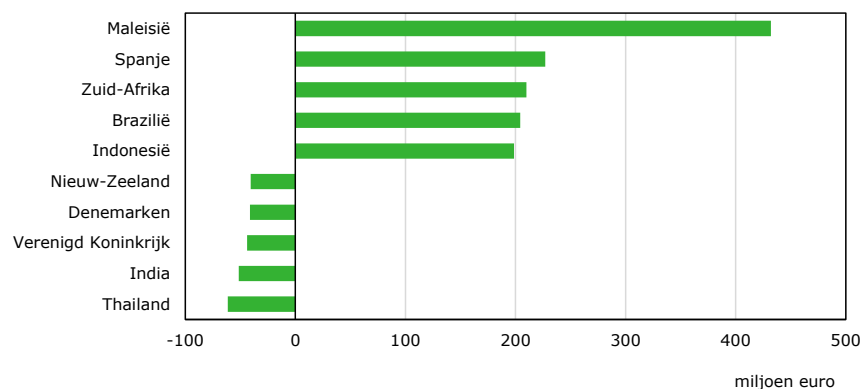

Figuur 4.7 Top tien herkomstlanden Nederlandse landbouwimport in 2020
Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

De landbouwimport groeit in 2020 met 2,9 miljard euro, meer dan een derde (1,1 miljard) komt op het conto van vijf landen: Maleisië (+0,3 miljard), Spanje, Zuid-Afrika, Brazilië en Indonesië (allen +0,2 miljard euro) (figuur 4.8). Daarbij valt op dat Spanje het enige EU-land is. Uit dit land is in 2020 met name meer invoer geweest van natuurlijke vetten en oliën, bereidingen van vlees en vis en van dranken. De groei van de invoer uit Zuid-Afrika is voor het overgrote deel fruit, bij Brazilië gaat het om sojabonen. Nederland is de grootste importeur van sojabonen in de EU en Brazilië is de grootste leverancier voor Nederland (CBS, 2020).¹ Circa een kwart van de ingevoerde sojabonen (alle herkomstlanden) gaat meteen door naar het buitenland als wederuitvoer. De meeste sojabonen worden in Nederlandse fabrieken verwerkt tot veevoederproduct (CBS, 2020). De groei van de import uit Maleisië en Indonesië heeft voor een belangrijk deel (circa de helft) te maken met een toenemende invoer van palmolie uit deze landen. Indonesië

en Maleisië zijn de belangrijkste leveranciers van palmolie voor Nederland (CBS, 2018).

Figuur 4.8 Top vijf stijgers en dalers 2019-2020 in verandering absolute invoerwaarde
Bron: CBS tot en met oktober 2020, raming november - december 2020 door WUR en CBS.

De sterkste afnames bij de import in vergelijking met 2019 bevinden zich ook met name buiten de EU. Denemarken is van de vijf grootste dalers het enige EU-land. Daarbij gaat het wel om veel kleinere veranderingen dan bij de importgroeiers (circa 50 miljoen euro minder export naar Nederland dan in 2019). Bij zowel Thailand, VK als Nieuw-Zeeland is er een afname van de import van vlees. Uit India is vooral minder fruit ingevoerd en bij Denemarken gaat het met name om een afname van de import van zuivel.

4.4 Verdubbeling verdiensten aan export naar China

De in paragraaf 3.4 berekende landbouwexportverdiensten kunnen worden verdeeld naar land van bestemming. Daarbij zijn er enkel cijfers beschikbaar tot en met 2019. De landen in de top tien van belangrijkste bestemmingen in termen van exportverdiensten zijn dezelfde landen als de top tien belangrijkste bestemmingen in termen van exportwaarde (zie tabel 4.1). Aan de export van Duitsland verdiende Nederland 10 miljard euro in 2019, een toename van 19% in vergelijking met 2015. Ook aan de landbouwexport naar België (4,5 miljard euro), het Verenigd Koninkrijk (4,1 miljard) en Frankrijk (3,4 miljard) verdient Nederland veel via de landbouwexport. Op enige afstand volgen de andere zes landen.

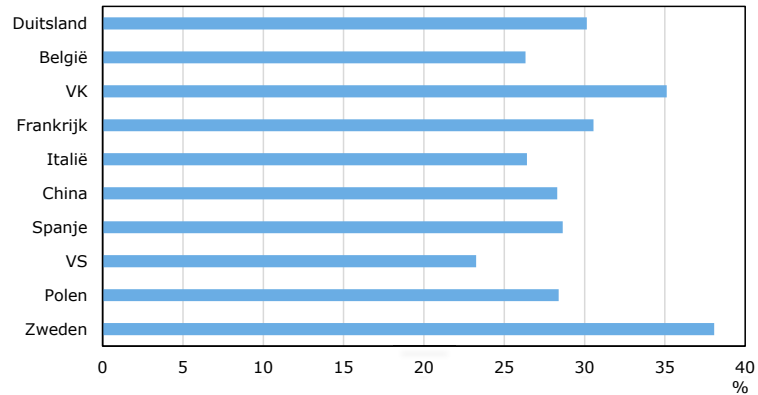
In de periode 2015-2019 zijn de verdiensten aan de landbouwexport met bestemming China het hardst gestegen. Deze zijn bijna verdubbeld, van 0,75 miljard euro in 2015 tot bijna 1,5 miljard euro in 2019. Daarna volgen Spanje en Polen waaraan Nederland respectievelijk 45 en 37% meer is gaan verdienen. De minste groei bij de belangrijke bestemmingen heeft plaatsgevonden bij de export naar het VK (+9%) en Zweden (+8%).

Tabel 4.1 Verdiensten aan de export van landbouwgoederen, belangrijkste bestemmingen

Land	2015	2019	Mutatie 2015-2019 in %
Duitsland	8.371	9.980	19
België	3.398	4.506	33
Verenigd Koninkrijk	3.723	4.069	9
Frankrijk	2.932	3.363	15
Italië	1.418	1.638	16
China	748	1.478	98
Spanje	930	1.344	45
Verenigde Staten	1.128	1.274	13
Polen	769	1.053	37
Zweden	794	859	8

Bron: CBS (waardeketenonderzoek).

Hoeveel procent van de exportverdiensten is te danken aan de landbouw?
Figuur 4.9 laat zien dat het VK en Zweden er uitspringen. De export naar deze twee landen is het meest agrarisch van aard. Zo betreft 35% van de verdiensten aan de goederenexport naar het VK landbouwgoederen, bij Zweden is dat 38%. De goederenexport naar België, Italië (elk 26%) en de VS (23%) is minder agrarisch van aard.

Figuur 4.9 Aandeel landbouw in totale goederenexportverdiensten voor de belangrijkste bestemmingen
Bron: CBS (waardeketenonderzoek).

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
www.wur.nl/economic-research

Wageningen Economic Research
RAPPORT
2021-001
ISBN 978-94-6395-678-9

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.500 medewerkers (5.500 fte) en 12.500 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.
